

Investeren in de toekomst, is investeren in jongeren

- Een pleidooi voor een politieke visie op duurzaam onderwijs -

Een onzekere toekomst voor onze kinderen

We streven allemaal naar onderwijs waarin onze jongeren goed voorbereid worden op wat er komen gaat: op de toekomst. We streven naar een wereld waarin ons welzijn niet ten koste gaat van toekomstige generaties, maar ten behoeve zal zijn van de toekomstige generaties én van al het andere leven op onze planeet. Dit streven komt voort uit de wetenschap dat het welzijn van de mens afhankelijk is van het draagvlak van onze aarde, van een stabiel klimaat en een rijke biodiversiteit. Goed onderwijs geeft jongeren de bagage om de huidige wereld te analyseren en de gewenste toekomst te realiseren.

Die gewenste toekomst is op dit moment echter ver weg. De klimaatcrisis, de biodiversiteitscrisis, de fijnstof- en stikstofproblematiek, de toenemende ongelijkheid en armoede, de voedselonzekeerheid en het aanstaande tekort aan grondstoffen bedreigen de toekomst van ons, van onze jongeren en van de generaties na hen. De urgentie wordt vergroot doordat deze bedreigingen zich niet langer lineair, maar exponentieel ontwikkelen. Internationale afspraken om bovengenoemde crises aan te pakken en tot een duurzame wereld te komen (w.o. de Sustainable Development Goals en het Akkoord van Parijs) worden onvoldoende nagekomen. Ingrijpende transities lijken noodzakelijk om nog enige hoop te houden.

Het belang van duurzaam onderwijs

Goed onderwijs is essentieel om de Sustainable Development Goals, voor een duurzamere wereld in 2030, te realiseren.

- Hoe gaat het onderwijs een nieuwe generatie voorbereiden op deze toekomst en ze de benodigde kennis en vaardigheden aanleren?
- Hoe leren wij jongeren kritisch en systemisch denken, zodat zij de samenhang tussen de diverse problemen gaan zien?
- Hoe leren we ze om door samen te werken creatieve en integrale oplossingen te vinden?
- Hoe zorgen we ervoor dat onze jongeren gelukkige, empathische en verantwoordelijke wereldburgers worden?
- Hoe trainen wij de vaardigheden die nodig zijn om in lokaal, nationaal en internationaal verband de gewenste transities in gang te zetten?

Stand van zaken

Gelukkig zijn veel leerkrachten en organisaties - verenigd in de Coöperatie Leren voor Morgen - al jaren bezig met duurzame ontwikkeling in het onderwijs. Er zijn netwerken zoals Duurzaam MBO, Teachers for Climate en Duurzame PABO, docentennetwerken waarin bijna 2000 docenten zijn aangesloten. Er zijn Ecoschools, Technasia en Unescoscholen, waar duurzaamheid onderdeel van het beleid is. Er zijn docenten en organisaties die leermiddelen, challenges en masterclasses rond duurzaamheid ontwikkelen. Vanuit de basis is voldoende beweging, echter de basis wordt onvoldoende gefaciliteerd door bijvoorbeeld de huidige leerdoelen, exameneisen en kwalificatiedossiers. Duurzaamheid wordt nog te vaak ad-hoc vormgegeven, vaak als een extra activiteit of project. Docenten krijgen niet genoeg tijd, training en faciliteiten om hun duurzame initiatieven tot regulier onderwijs te maken.

Wat is er nodig?

Essentieel is een duidelijke visie van de politiek en ministerie van OCW op de rol van educatie in het realiseren van de gewenste duurzame toekomst, zoals ook benoemd in internationale netwerken als UNESCO en UNECE, waarin Nederland participeert. Op dit moment is van een expliciete visie en beleid op dit gebied geen sprake. Ons onderwijs is de laatste vijftig jaar nauwelijks veranderd. De wettelijke leerdoelen voor PO en VO zijn sinds 2007 niet aangepast en, ondanks een veelbelovend proces binnen curriculum.nu, is het nog maar de vraag of dat de komende jaren substantieel zal gebeuren. Het onderwijsdebat gaat vooral over achterstanden, salarissen en kansenongelijkheid. Dat zijn uiteraard belangrijke voorwaardelijke elementen, maar de primaire taak van het onderwijs is om scholieren en studenten voor te bereiden op de samenleving en de vraagstukken van de toekomst. Naast de vraag van 'wat' en 'hoe' is juist de vraag naar het 'waartoe' essentieel.

Van de overheid verwachten we een stimulerende en faciliterende rol op het gebied van duurzaamheidsonderwijs. Van de educatieve sector verwachten we het inbedden van duurzaamheid in beleid en integrale programma's, met meer ruimte voor de docent om vakoverstijgend op de actualiteit in te spelen in dialoog met de eigen omgeving.

Met name willen we inzetten op de volgende punten:

Politiek

1. Een centrale regiefunctie van de Rijksoverheid, om het proces van duurzaamheidseducatie in te richten, te coördineren, te faciliteren en te borgen.
2. Jongeren ook zelf op elk beslissingsniveau actief en structureel te betrekken bij de invulling van beleid rondom hun onderwijs.
3. Richten van onderwijsgeldten om te zorgen dat duurzame onderwijsontwikkeling inderdaad op de werkvloer geïnvesteerd wordt.
4. Een stimuleringsfonds voor duurzaamheidseducatie, o.a. voor het opschalen van huidige pilots en initiatieven en begeleiding van pilotscholen voor onderwijs in duurzame ontwikkeling.
5. Het opzetten van een programma voor Duurzame Scholen, om scholen te helpen duurzame ontwikkeling een plaats te geven in beleid en uitvoering vanuit een Whole School Approach.
6. Heldere kwaliteitseisen voor duurzaamheidseducatie, vastgelegd in eindtermen, exameneisen en kwalificatiedossiers, en een actieve rol van de onderwijsinspectie om deze te verifiëren. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van een benchmark zoals de

Sustainable, AISHE of andere instrumenten. Dit sluit aan bij het doel van SDG4: Quality Education.

Educatieve sector

1. Centraal stellen van duurzame leerdoelen in de nieuwe leerdoelen voor het po en vo en in de kwalificatiedossiers van het mbo. De SDG's geven hiervoor een goed raamwerk;
2. Het vertalen van deze doelstellingen in specifieke leerinhoud, projecten etc
3. Het bijbrengen van 21^e-eeuwse vaardigheden als samenwerken, kritisch denken, creativiteit en ondernemendheid
4. Meer ruimte voor integraal onderwijs volgens de *Whole School Approach*: vakoverstijgend, leerjaaroverstijgend, in doorlopende leerlijnen.
5. Het verduurzamen van eigen gebouw en bedrijfsvoering van elke onderwijsinstelling
6. Meer contact met de omgeving van de school: ouders, gemeente, bedrijven en maatschappelijke organisaties, om aan te haken bij actuele vraagstukken op het gebied van duurzaamheid en ecologische stabiliteit. Daarbij kan de school ondersteund worden bij haar maatschappelijke opgave: it takes a village to raise a child.
7. Meer aandacht voor de individuele kwaliteiten en interesses van leerlingen in leerlinggericht onderwijs, zodat zij ontdekken aan welke vraagstukken zij in de toekomst de meest zinvolle bijdrage kunnen leveren.
8. Minder bureaucratie en meer ruimte voor (en vertrouwen in) docenten om invulling te geven aan het lesprogramma en hun expertise, lesinhoud en didactiek doorlopend te actualiseren en te benutten.

LEREN VOOR MORGEN